

О.Л. РУБЦОВА

Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України
Україна, 01014 м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВОЇ КОЛЕКЦІЇ ТРОЯНД

Проаналізовано світовий колекційний фонд троянд за такими показниками: загальна кількість сортів, класифікація, кількість сортів у садових групах, розподіл за забарвленням. Визначено основні тенденції світової колекції троянд.

Троянда — дуже давня культура. За археологічними даними, вона існує вже 25 млн років, а в культурі відома близько 5 тис. років [1]. Селекція троянд також має дуже давню історію. Є дані, що вже в XI ст. існували троянди з махровими квітками. Пізніше вони одержали назви *Rosa gallica officinalis* Thory та *Rosa damascena* Mill. і, на думку англійського родолога Р. Веалес [3], є не справжніми видами, а результатом селекційної роботи.

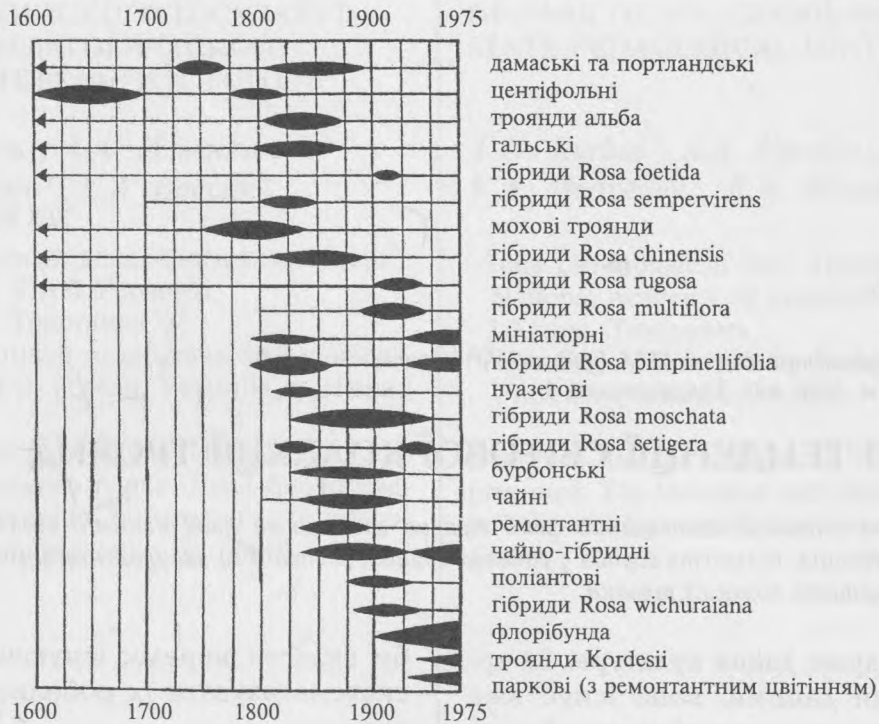
Інтенсивна селекційна робота з трояндами в Європі розпочалася у XVIII ст. У широких масштабах вона проводилася у Франції, Німеччині, Англії, Ірландії, Нідерландах, Данії. Сорти американської селекції з'явилися приблизно у 1925 році [2].

У результаті величезної роботи, яку здійснили селекціонери, створено так званий світовий сортимент, який налічує нині близько 15 тисяч сортів. Спро-

би скласти перелік існуючих сортів та систематизувати їх робились неодноразово.

Один з перших переліків троянд був складений Нітнером (Nietner) у 1880 р. і містив 5007 сортів. У 1902 р. Гравєро (Gravereaux) склав каталог розарія в л'Ей (l'Hay). До нього увійшло 6781 сорт і 969 видів та форм шипшин. Чотири роки потому оригінатори Симон (Simone) та Коше (Cochet) склали зведений каталог 11016 назв сортів троянд, які існували на той час у культурі. У 1953 р. Фогелем (Vogel) зареєстровано близько 15000 сортів троянд [2]. Спроба проаналізувати світову колекцію троянд за період з 1600 по 1975 р. була зроблена Р. Шепердом (див. рисунок)

Американське товариство троянд з 1930 р. розпочало випуск спеціалізованого періодичного видання *Modern Roses*, яке є каталогом світової колекції троянд. Нами був проведений аналіз видань *Modern Roses* за період з 1930 по 1993 р. [4–10]. Кожен випуск був проаналізований за такими показниками: загальна

Поширення окремих груп троянд за 375 років (за R. Shepherd, 1950)

кількість сортів, класифікація сортів, кількість сортів у садових групах, розподіл світової колекції за забарвленням (табл. 1, 2). Усього було проаналізовано 52371 сорт.

Аналіз світового сортименту троянд за цей період (табл.1) дав можливість встановити такі тенденції світової колекції троянд:

1. Значне збільшення загальної кількості сортів (з 2511 у 1930 р. до 15314 у 1993 р.). На нашу думку, це пов'язано з інтенсифікацією селекційної роботи.

2. Незважаючи на досить значну кількість садових груп (від 46 до 65) основна маса сортів (понад 90%) входить до складу 13–15 основних садових груп.

3. Найчисленніша група троянд — чайно-гібридні, які становлять близько

половини всього світового сортименту (від 43 до 56%). Кількість усіх інших груп значно менша і становить від 1 до 18%.

4. За досліджуваний період спостерігаються зміни у співвідношенні сортів різних садових груп. Зменшився відсоток чайно-гібридних троянд (з 56 до 43%), поліантових — з 7 до 3, ремонтантних — з 4 до 2. На нашу думку, зменшення відносної кількості ремонтантних і поліантових троянд відбулося за рахунок зниження їх популярності, а чайно-гібридних — через появу троянд флорібунда, які можуть їх замінити, а часто виявляються й більш ефективними при використанні в озелененні та вигонці.

5. Крім троянд флорібунда з'явилися нові групи: виткі великоквіткові, мініатюрні, грандіфлора, напіввиткі, відсоток

Співвідношення кількості сортів різних садових груп у світовій колекції троянд

№ з/п	Назва групи	Розподіл сортів у світовій колекції троянд (у відсотках) за роками						
		1930	1947	1952	1958	1965	1986	1993
1	Чайно-гібридні	56	57	59	51	49	31	43
2	Поліантові	7	7	6	5	4	2	3
3	Клаймінги чайно-гібридних троянд	4	6	6	5	5	3	3
4	Ремонтантні	4	4	4	2	3	3	2
5	Троянди Віхура	8	—	—	—	—	—	—
6	Мультифлора	4	—	—	—	—	—	—
7	Рамблери	—	1	4	4	3	1	2
8	Гібридно-поліантові	—	4	—	—	—	—	—
9	Флорібунда	—	—	5	9	13	18	17
10	Виткі великоквіткові	—	3	3	2	4	3	3
11	Мініатюрні	—	—	—	1	1	15	10
12	Гібриди шипшин	4	9	4	2	3	4	3
13	Старовинні троянди	6	3	3	13	6	8	6
14	Грандіфлора	—	—	—	(0,3)	(0,7)	2	1
15	Напіввиткі	—	—	—	(0,5)	(0,02)	3	4
16	Інші	7	6	6	6	9	7	3
Усього 100		100	100	100	100	100	100	100

Таблиця 2

Співвідношення кількості сортів різного забарвлення у світовій колекції троянд (у відсотках)

№ видання Modern roses	Рік видання	Кількість сортів	Забарвлення сортів								Усього
			червоне	рожеве	жовте	біле	жовто-гаряче	дво-колірне	бузкове	інше	
1	1930	2511	26,8	27,0	16,0	10,0	5,4	3,8	0,4	10,6	100
3	1947	5284	29,7	28,4	15,7	8,3	6,4	5,0	0,6	5,9	100
4	1952	5850	27,9	25,5	12,5	7,5	5,9	9,2	0,5	11,0	100
5	1958	7562	28,4	25,8	12,8	7,4	5,7	7,4	0,5	12,0	100
6	1965	9713	29,3	26,2	13,1	7,1	5,6	5,8	0,4	12,5	100
9	1986	6137	30,8	30,8	14,0	9,4	8,2	3,0	2,0	1,8	100
10	1993	15314	30,4	27,4	12,8	7,5	9,6	7,5	1,5	3,3	100
Усього		52371									

яких постійно збільшується. Троянди Віхура та мультифлора об'єднані в групу рамблерів, а гібридно-поліантові ввійшли до складу групи флорібунда.

Серед численних ознак, які визначають декоративну цінність сортів троянд, забарвлення квітки відіграє провідну роль. Тому нами було проаналізовано

співвідношення кількості сортів з різним забарвленням квітки. Усі кольори та їх відтінки, які використовувались для опису сортів троянд, були згруповані нами в такі основні: червоні, рожеві, жовті, білі, жовто-гарячі, бузкові. Нами також були виділені двоколірні сорти (табл. 2)

Аналіз співвідношення кількості сортів різного забарвлення показав, що у світовій колекції троянд найбільше червоних і рожевих сортів, причому відсоток червоних постійно збільшується. Відсоток жовтих зменшується, ймовірно, через збільшення кількості жовто-гарячих. Удвічі збільшилася відсоткова кількість двоколірних сортів і у 1,5 раза — бузкових. Це відбувається, на нашу думку, через моду на їх незвичне забарвлення.

Таким чином, основними тенденціями світової колекції троянд є такі:

1. Значне збільшення загальної кількості сортів.

2. Незважаючи на досить велику кількість садових груп, основна маса сортів входить до складу 13—15 груп.

3. Основну частину світового сортименту складають чайно-гібридні сорти червоного та рожевого кольору.

1. *Клименко З.К.* Розы. — М.: ЗАО "Фитон", 2001. — 176 с.

2. *Сааков С.Г., Риекста Д.А.* Розы. — Рига: Зинатне, 1973. — 357 с.

3. *Beales P.* Roses. — Harvill: Harper Collins Publishers, 1992. — 472 p.

4. *Modern Roses—1.* Harrisburg: Mount Pleasant Press, 1930. — 234 p.

5. *Modern Roses—3.* Harrisburg: Mount Pleasant Press, 1947. — 286 p.

6. *Modern Roses—4.* Harrisburg: Mount Pleasant Press, 1952. — 361 p.

7. *Modern Roses—5.* Harrisburg: Mount Pleasant Press, 1958. — 471 p.

8. *Modern Roses—6.* Harrisburg: Mount Pleasant Press, 1965. — 497 p.

9. *Modern roses—9.* Harrisburg: Mount Pleasant Press, 1986. — 402 p.

10. *Modern Roses—10.* Shreveport: American Rose Society, 1993. — 740 p.

11. *Shepherd R.* Origin of Rose Types // American Rose Annual, 1950. — P. 33—37.

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ МИРОВОЙ КОЛЛЕКЦИИ РОЗ

Е.Л. Рубцова

Национальный ботанический сад
им. Н.Н. Гришко НАН Украины,
Украина, г. Киев

Проанализирован мировой коллекционный фонд роз по таким показателям: общее количество сортов, классификация, количество сортов в садовых группах, распределение по окраскам. Определены основные тенденции мировой коллекции роз.

THE MAIN TENDENCIES OF WORLD ROSE COLLECTON

O.L. Rubtsova

M.M. Grishko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kiev

World rose collection was analysed by such index: total quantity of cultivars, classification, quantity of cultivars in rose classes, distribution corresponding to colors. The main tendencies of world rose collection determined.